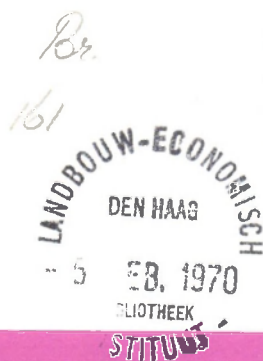

Grondslagen voor de waardering bij het opstellen van bedrijfsadviezen

drs. C. Bras

drs. S. Cuperus

drs. J. Kamminga

Rijkslandbouwconsulentschap
voor bedrijfsvraagstukken

170/30

Typewerk:

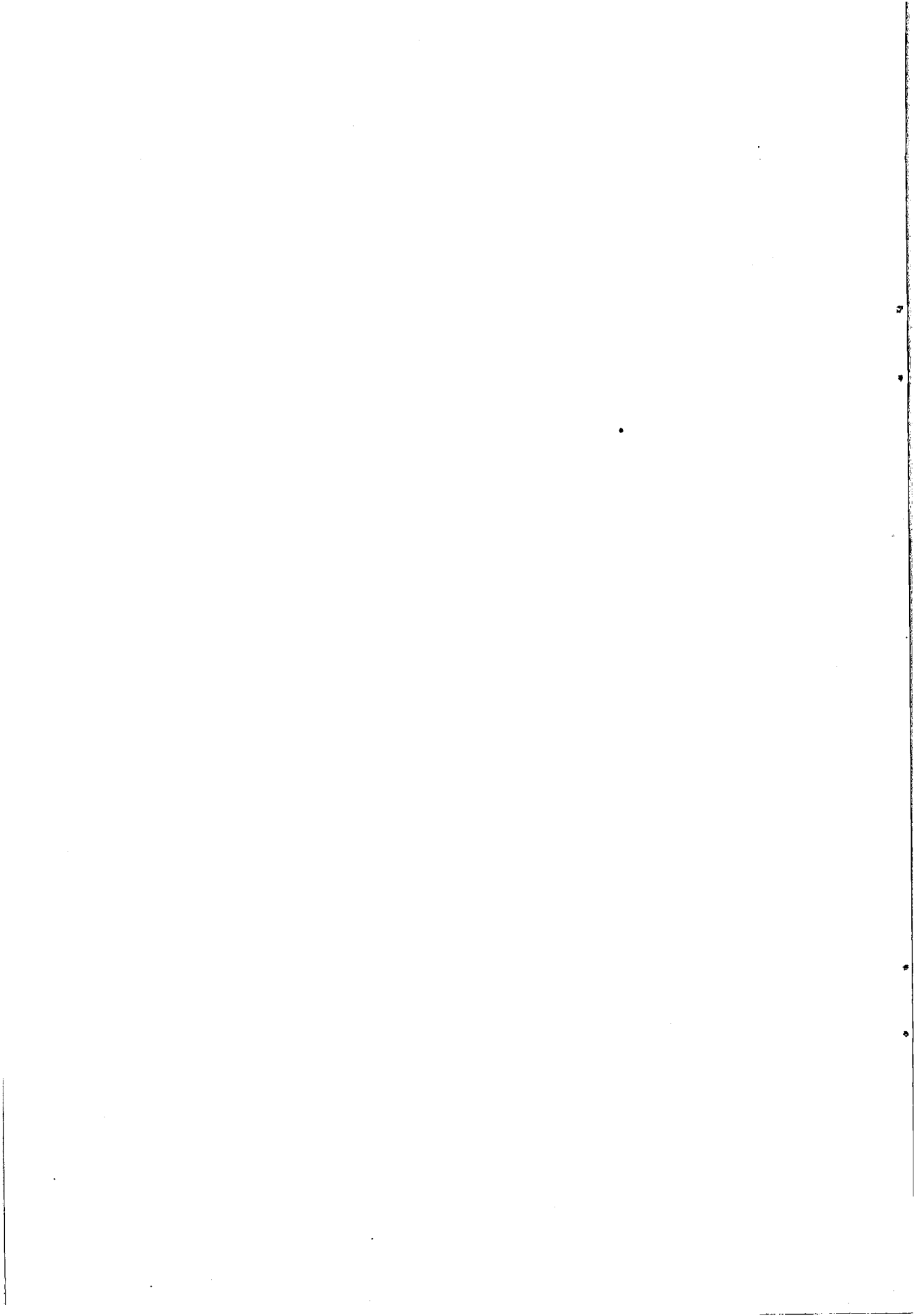
Stichting Bureau voor Gemeenschappelijke Diensten

Bornsesteeg 53, Wageningen

Inhoudsopgave

Blz.

VOORWOORD	5
I. GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING	7
1. Inleiding	7
2. De waarde-begrippen	7
3. De vervangingswaarde als grondslag voor de calculatie	9
4. De directe opbrengstwaarde als grondslag voor de calculatie	12
II. WAARDERING BIJ VOORTZETTING VAN HET BEDRIJF	13
1. Inleiding	13
2. De begroting voor het huidige bedrijf (situatie A)	13
3. De begroting voor situatie B	15
4. De begroting voor situatie C	18
5. Het bepalen van de keuze	22
III. WAARDERING BIJ BEDRIJFSBEËINDIGING	25
IV. WAARDERINGSREGELS VOOR DE PRAKTIJK	29
1. Waarderingsregels bij winstgevende mogelijkheden voor een bedrijf	29
2. Waarderingsregels bij het ontbreken van winstgevende mogelijkheden voor een bedrijf	30
LITERATUUR	31

Voorwoord

Op de in december 1968 gehouden bijeenkomst van bedrijfseconomische stafmedewerkers uit de regionale rijkslandbouwconsulentschappen heeft het Rijkslandbouwconsulentschap voor Bedrijfsvraagstukken de waardering van de produktiemiddelen bij het opstellen van bedrijfsadviezen uitvoerig aan de orde gesteld.

Gezien het belang van een juiste waarderingsgrondslag voor de beslissingen waarvoor een bedrijf wordt geplaatst, is aan de hand van de voor deze vergadering opgestelde voorbeelden deze publikatie samengesteld.

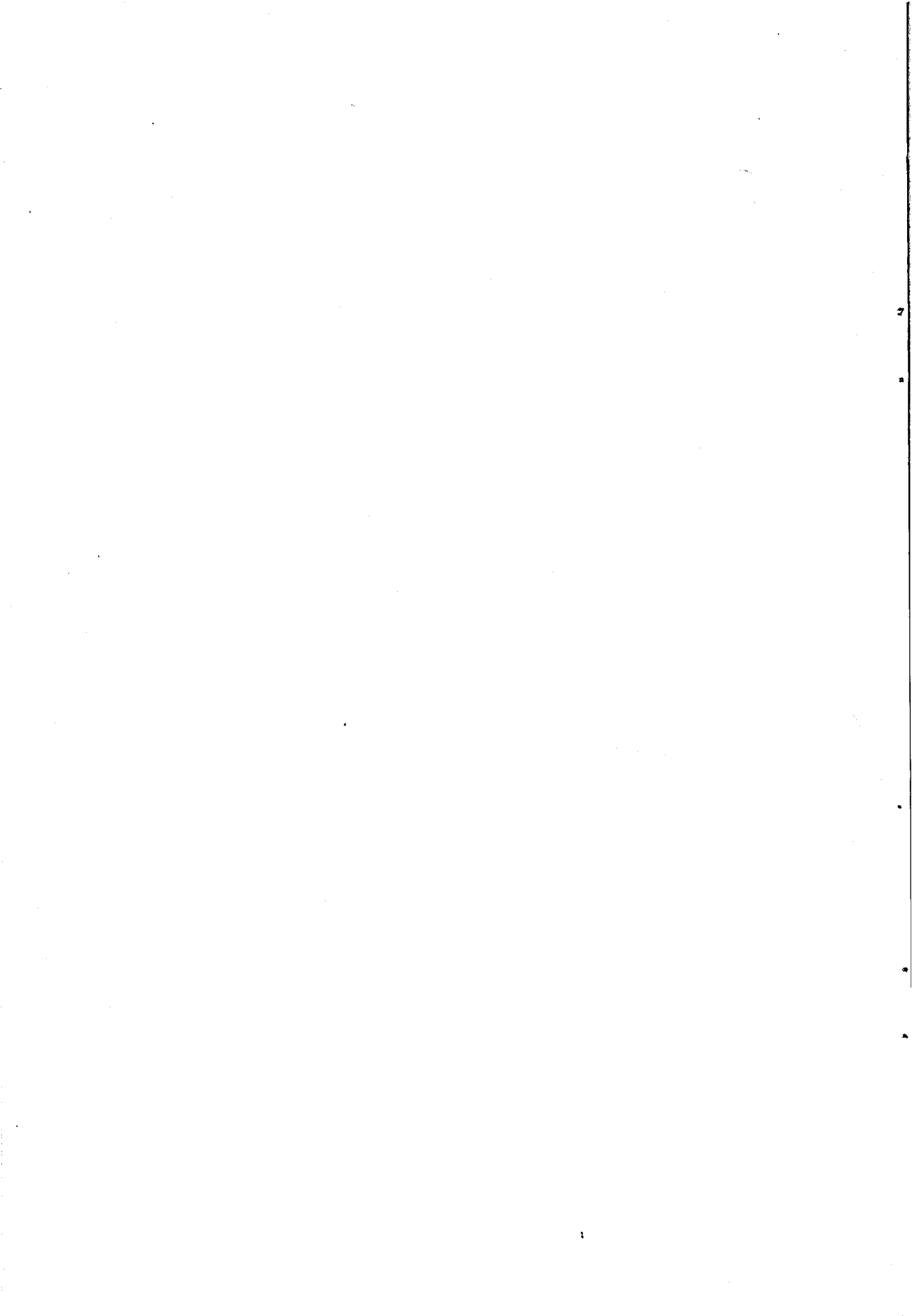
Bij de advisering aan onze landbouwbedrijven, komt de vraag: "wel of niet doorgaan met het bedrijf", en zo ja, "wat is dan de meest geschikte bedrijfsopzet voor deze bedrijven", steeds veelvuldiger aan de orde. Ook binnen het kader van de geldende overheidsmaatregelen zoals het Ontwikkelings- en Saneringsfonds en het Borgstellingsfonds voor de Landbouw moeten dagelijks op dit punt beslissingen worden genomen. Dit vormt mede de reden, dat naast de behandeling van de waarderingsgrondslagen bij voortzetting van het bedrijf tevens voldoende plaats is ingeruimd voor de vraag hoe deze waardering moet gebeuren in gevallen van bedrijfsbeëindiging. Tot dusver is in de praktijk hieraan te weinig aandacht besteed.

De centrale opgave bij de samenstelling van deze publikatie was het uitwerken van de theoretische waarderingsgrondslagen tot bij de bedrijfsadvisering praktisch toepasbare regels. De in deze publikatie neergelegde regels zijn geformuleerd door de heren Bras, Cuperus en Kamminga. De verantwoordelijkheid, die zij in dezen dragen is tot uitdrukking gebracht in het op hun naam stellen van deze publikatie.

In velerlei opzichten moet overigens de inhoud van deze publikatie worden gezien als het resultaat van de inzichten en gedachtenvorming van een groter team.

In dit verband moeten met name de bijdragen worden genoemd die de heren Grijpstra, Preuter en Uenk op meerdere onderdelen aan de opzet en inhoud van deze publikatie hebben geleverd.

Ir. A. J. Louwes

I. Grondslagen voor de waardering

1. INLEIDING

Bij het opstellen van een bedrijfsadvies voor een individueel bedrijf blijkt de waardering nog vrij veel problemen op te leveren. Op zich is dit niet zo verwonderlijk. Heeft men enerzijds te maken met verbetering van de rendabiliteit, anderzijds kan niet uit het oog verloren worden dat men ook te maken heeft met offers, verbonden aan de reeds aanwezige produktiemiddelen, die in de nieuwe situatie onbruikbaar worden.

Zo kan b. v. voor een gemengd bedrijf met akkerbouw, grasland en varkenshouderij op basis van alternatieve begrotingen de conclusie getrokken worden dat op den duur exploitatie als zuiver weidebedrijf met ligboxenstal de beste kansen biedt. Betekent dit dan dat direct omgeschakeld moet worden met alle gevolgen van dien voor investeringen, verliezen door buiten gebruikstelling van bestaande apparatuur enz. ? Of zijn er situaties denkbaar waarbij het verstandiger is door te gaan met het huidige bedrijfsplan op grond van economische overwegingen?

Een ander voorbeeld vinden wij in het aangaan van een samenwerking tussen enkele bedrijven. De voordelen voortvloeiende uit de op de samenwerking afgestemde inventaris, zijn veelal niet te realiseren zonder aanmerkelijke verliezen op de bestaande apparatuur van de deelnemende bedrijven te accepteren.

Er bestaat een duidelijk verband tussen het antwoord op bovenstaande vragen en de winstbepaling. De winst is het verschil tussen de totale geldopbrengsten en de totale kosten over een bepaalde periode. Hierbij geeft de bepaling van de geldopbrengsten geen moeilijkheden. De vaststelling van de kosten is evenwel afhankelijk van de waarderingen van de produktiemiddelen in het bedrijf in verschillende situaties. De winst als eerste beslissingscriterium voor deze verschillende situaties is slechts dan juist, als de daarachter liggende waardering op de juiste wijze is geschied.

2. DE WAARDEBEGRIPPEN

In verband met de waardering worden in de bedrijfseconomische literatuur een viertal waardebegrippen onderscheiden:

- a. de aanschafwaarde - het produktiemiddel wordt gewaardeerd op basis van de uitgaafprijs op het moment van de aanschaf. In verband met de voortdurend optredende wijzigingen in de prijsverhoudingen is deze voor de kostenbepaling zelden van belang.
- b. de direkte opbrengstwaarde - hierbij wordt de waarde gebaseerd op de prijs bij onmiddellijke verkoop. Hiervoor wordt ook de naam liquidatiewaarde gebruikt.
- c. de vervangingswaarde - de waardering vindt plaats op basis van de prijs die betaald zal moeten worden op het moment van vervanging. In deze tijd van voortdurende inflatie zal de vervangingsprijs meestal hoger zijn dan de aanschafprijs. Dit behoeft evenwel niet steeds het geval te zijn.

Zo is het bij bedrijfsgebouwen denkbaar dat de vervangingsprijs lager is dan de aanschafprijs, zelfs als de aanschaf nog maar enkele jaren geleden heeft plaatsgevonden. Dit kan het geval zijn indien een nieuw staltype (b. v. montagestal) goedkoper is dan de aangeschafte stal (b. v. traditionele grupstal) en toch economisch dezelfde functie vervult. Overigens moet erop worden gewezen, dat het begrip vervangingswaarde theoretisch niet identiek is aan het begrip nieuwwaarde. Wel leidt het calculatiemoment ertoe, dat gezien de onbekendheid met de prijs op het moment van vervanging, deze vervangingsprijs wordt benaderd door uit te gaan van de huidige prijs (nieuwwaarde).

Deze huidige prijs kan bij werktuigen zowel de prijs van een nieuw werktuig zijn als van een tweedehands werktuig. Is het voor een bedrijf regel tweedehands werktuigen te gebruiken, dan moet men zich bij de kostenberekening ook op de tweedehandswaarde baseren. In dit geval is de tweedehandswaarde de vervangingswaarde c. q. nieuwwaarde.

Of een regelmatig gebruik van tweedehands werktuigen op zich voordelig is of niet zal een afzonderlijke calculatie moeten uitwijzen. Bij de vergelijking tussen de kosten van het gebruik van nieuwe en tweedehands werktuigen zal niet alleen rekening moeten worden gehouden met verschillen in rente- en afschrijvingskosten, doch ook met verschillen in complementaire kosten.

- d. de indirecte opbrengstwaarde - dit is de contante waarde van de toekomstige opbrengsten van dat produktiemiddel. Aangezien bepaling van de indirecte opbrengstwaarde van één produktiemiddel binnen een bedrijf niet zinvol is, blijft deze verder buiten beschouwing.

3. DE VERVANGINGSWAARDE ALS GRONDSLAG VOOR DE CALCULATIE

Bij het opstellen van een bedrijfsadvies zal de waardering binnen het bedrijf in eerste instantie op basis van de vervangingswaarde moeten geschieden.

Dit geldt zowel voor het bestaande bedrijfsplan als voor de alternatieve bedrijfsopzetten die bekeken worden. Doel hiervan is na te gaan of handhaving van het bedrijf op den duur verantwoord is, het zij met handhaving van het bestaande productieplan of eventueel door om te schakelen op een andere bedrijfsopzet. Daarbij gaat het om het voortbestaan van het bedrijf, onafhankelijk van de persoon van de ondernemer. Bij vergelijking van verschillende bedrijfsplannen moet men er rekening mee houden, dat er bij de omschakeling naar een andere bedrijfsopzet, vermogensverliezen kunnen optreden, die niet alleen van belang zijn bij de beoordeling van de plannen onderling, maar die tevens de vraag oproepen op welk plan direkt omgeschakeld moet worden.

Hoe dit kan gebeuren zal met een eenvoudig voorbeeld worden weergegeven.

Een bedrijf van 20 ha heeft twee winstgevende mogelijkheden:

Plan A: De huidige bedrijfsopzet is gemengd grondgebruik zonder veredeling. De vervangingsprijs van het gebouw bedraagt f 50.000.

In de kosten is een bedrag van f 3625 opgenomen voor afschrijving en rente van dit gebouw. De boekwaarde, d. w. z. de vervangingswaarde minus de afschrijvingen op basis van vervangingswaarde, bedraagt f 42.000,-. De winst op dit bedrijf bedraagt f 3000,-.

Plan B: Een bedrijfsopzet met alleen akkerbouw en mestvarkens. Hierbij moet een nieuwe varkensstal worden gesticht voor f 100.000,-.

De levensduur hiervan wordt geschat op 25 jaar. In dit geval kan het bestaande bedrijfsgebouw worden gebruikt voor de opslag van akkerbouwprodukten en als werktuigenberging. De vervangingsprijs van een dergelijke berging bedraagt f 10.000,-.

Voor deze berging is f 725 aan afschrijving rente in rekening gebracht. De winst bedraagt f 7000,-.

De hogere winst in plan B betekent dat in principe thans of later op plan B moet worden overgegaan. Bij direkte overgang naar B moet een omschakelingsverlies worden geaccepteerd van 42.000 minus 10.000 = f 32.000, aangezien de oude rundveestal die thans een boekwaarde heeft

van f 42.000,- in bedrijfsopzet B slechts een waarde heeft van f 10.000,- (vervangingswaarde van opslagruimte en werktuigenberging).

Bij tijdelijke voortzetting van A mag dus aan het gebouw geen hogere waarde worden toegekend dan f 10.000,-. Immers dit is de waarde van het gebouw in zijn toekomstige functie in opzet B.

Bij tijdelijk voortzetten van bedrijfsopzet A moet dus in vergelijking met bedrijfsopzet B een correctie op de winstberekening van A worden toegepast, en wel als volgt:

Oorspronkelijk winst bedrijfsopzet A	f 3.000,-
Bij: oorspronkelijke afschrijving en rente	<u>f 3.625,-</u>
	f 6.625,-
Af: afschrijving en rente gebouwen op basis van f 10.000,-	<u>f 725,-</u>
Winst bij tijdelijk voortzetten van A	f 5.900,-

Daar bij onmiddellijke overgang op bedrijfsopzet B de winst hoger is, (nl. f 1100) dient direct op bedrijfsopzet B te worden overgegaan.

Bij een vergelijking tussen twee of meer alternatieve mogelijkheden worden de omschakelingsverliezen tot uitdrukking gebracht door in de opzet(ten) waarbij dit verlies niet wordt geleden in de kostenberekening de betreffende produktiemiddelen te waarderen naar hun betekenis in de meest winstgevende opzet.

In de opzet(ten) waarin dit verlies niet wordt geleden wordt op deze wijze de winst gecorrigeerd, waardoor bij de winstvergelijking de omschakelingsverliezen geen rol meer spelen.

Het bepalen van de levensduur van duurzame produktiemiddelen

De technische levensduur eindigt op het moment dat het produktiemiddel niet meer de prestaties kan leveren, waarvoor het werd geconstrueerd. Indien na een aantal jaren blijkt, dat de prestaties niet meer geleverd kunnen worden in de mate en kwaliteit waarin ze voor het bedrijf zijn vereist, kan men spreken van een relatief technische levensduur. Deze zal veelal het moment van buiten gebruik stellen bepalen, en hiernaar zullen de afschrijvingen dan ook moeten worden geregeld. Bij het opstellen van bedrijfsadviezen (begrotingen) zal men zich voor het vaststellen van de periodieke afschrijvingen hierop moeten baseren. Naderhand zal wel blijken dat ook

andere factoren als plotselinge techniekveranderingen en wijzigingen in vraag- en aanbodverhoudingen van invloed zijn op het werkelijke waardeverloop der prestaties. Het zijn met name deze factoren die de economische levensduur bepalen. Op het moment dat de begroting gemaakt moet worden zijn deze factoren echter niet te voorzien en kunnen daarom niet in de berekeningen worden opgenomen.

De rentekosten

Evenals bij alle andere kosten geldt dat bij een winstgevende produktie de rentekosten moeten worden gebaseerd op de vervangingsprijs van het geïnvesteerde vermogen, onafhankelijk van de vraag of dit vermogen eigen of vreemd vermogen is.

Bij kleine bedrijven, zoals dit in de landbouw het geval is, is het niet reëel om zoals bij het grootbedrijf uit te gaan van de werkelijke rente van schatkistpapier (b. v. obligaties), omdat deze vermogensmarkt voor het kleine bedrijf niet toegankelijk is. Een betere benadering voor de vervangingsprijs voor het geïnvesteerde vermogen vormt o. i. dan ook de rentevoet voor 1ste hypotheek zoals die b. v. bij de centrale boerenleenbanken wordt aangegeven. Moet het bedrijf meer betalen voor bepaalde kredietvormen dan deze rentevoet, dan vloeit dit voort uit het grotere risico dat aan deze investering is verbonden. Een voorbeeld hiervan vormt b. v. het mestvarkenskrediet. Moet hiervoor een hogere rentevoet worden betaald, dan vormt dit verschil geen meerkosten, maar komt het ten laste van de ondernemerswinst.

Evenzo zal ook een lagere rentevoet die betaald moet worden in geval van een familielening geen deel uitmaken van de kosten van het bedrijf. In dit geval worden de kosten eveneens gevormd door de vervangingsprijs van het vermogen, terwijl het verschil tussen de vervangingsprijs en de werkelijk betaalde rentevoet ten gunste van de ondernemerswinst komt. De reden hiervan is dat de familielening gebonden is aan de persoon van de ondernemer en derhalve niet gekoppeld mag worden aan het voortbestaan van het bedrijf.

Ook voor een eigenaar-gebruiker, die genoeg neemt met een lagere rentevergoeding voor de grond geldt dezelfde redenering. Vaak spelen hierbij speculatieve overwegingen een rol (waardevastheid, vermogensaanwas enz.) waarvan het duidelijk is dat deze niet in de kosten thuishoren.

4. DE DIREKTE OPBRENGSTWAARDE ALS GRONDSLAG VOOR DE CALCULATIE

Doet zich de situatie voor dat de begroting voor het bestaande bedrijf, op basis van berekeningen naar vervangingswaarde verlies oplevert, dan moet geconcludeerd worden dat voortzetting van de produktie op den duur niet verantwoord is en vervanging economisch niet rationeel. De waardering op basis van vervangingswaarde heeft dan zijn betekenis verloren.

Het bedrijf beschikt echter nog wel over nu onvervangbaar geworden voorraden prestaties (van gebouwen, werktuigen). De produktie zal dan ook meestal niet onmiddellijk gestaakt moeten worden. Deze voorraden maken n.l. dat het bedrijf nog enige tijd gecontinueerd kan worden. Of dit gewenst is, moet een berekening op basis van de direkte opbrengstwaarde leren.

De calculatie op basis van direkte opbrengstwaarde, betekent dat alle produktiemiddelen moeten worden gewaardeerd naar hun opbrengst bij alternatieve aanwending. Voor grond en gebouwen betekent dit de opbrengst bij onmiddellijke verkoop. Hetzelfde geldt voor de dode en de levende inventaris. Voor de rentekosten geldt nu niet langer de vervangingsprijs waarvoor vermogen kan worden aangetrokken, doch de rentevergoeding die het bij verkoop vrijkomende vermogen op gaat leveren bij beleggen.

Op overeenkomstige wijze zal ook de eigen arbeid gewaardeerd moeten worden naar de beloning die bij aanwending buiten het bedrijf verkregen kan worden. De waardering op basis van de direkte opbrengstwaarde is dus, in tegenstelling tot die op basis van vervangingswaarde, wel duidelijk gebonden aan de persoon van de ondernemer.

Indien de opbrengsten van het bedrijf bij tijdelijke voortzetting hoger zijn dan de kosten op basis van direkte opbrengstwaarde (dit zijn dus de gederfde opbrengsten in de alternatieve aanwending), dan zal de produktie voorlopig moeten worden voortgezet. Van tijd tot tijd zal opnieuw een calculatie op deze basis moeten worden gemaakt om te beoordelen wanneer de beslissing van tijdelijke voortzetting moet worden herzien.

II. Waardering bij voortzetting van het bedrijf

1. INLEIDING

Na de in hoofdstuk I weergegeven beschouwingen zal nu met behulp van een aantal alternatieve bedrijfsopzetten voor een bedrijf van 20 ha worden nagegaan hoe de verschillende activa bedrijfseconomisch in deze begrotingen dienen te worden gewaardeerd.

Daartoe zal in dit hoofdstuk de waardering aan de orde komen als er een aantal winstgevendere alternatieven voor het bedrijf aanwezig zijn. Hierbij doet zich de vraag voor welke van de winstgevendere bedrijfsopzetten moet worden gekozen en of hierop al of niet direkt moet worden overgegaan.

Er zijn begrotingen gemaakt voor de volgende situaties.

- A. De (geoptimaliseerde) begroting voor het huidige bedrijf.
Op dit gemengde bedrijf worden 15 melkkoeien met bijbehorend jongvee gehouden op 7,5 ha grasland. De oppervlakte bouwland bedraagt 12,5 ha. Naast het grondgebruik worden 100 mestvarkens gehouden.
- B. Daarnaast is een begroting gemaakt voor de situatie waarbij voor dit gemengde bedrijf een nieuwe ligboxenstal wordt gebouwd. De huidige Hollandse stal wordt verbouwd tot melkstal en wachtruimte.
- C. Ten slotte is voor dit bedrijf een begroting gemaakt waarbij het als een zuiver weidebedrijf wordt geëxploiteerd. Evenals bij B wordt een nieuwe ligboxenstal gebouwd, terwijl eveneens de bestaande stalruimte als melkstal en wachtruimte wordt ingericht.

2. DE BEGROTING VOOR HET HUIDIGE BEDRIJF (SITUATIE A)

Grond : De oppervlakte van het bedrijf bedraagt 20 ha en is volledig eigendom. De waarde van de grond is f 140.000. De eigenaarslasten bedragen f 50/ha.

Gebouwen : Het rundvee wordt in een Hollandse stal gestald, die ruimte biedt voor 15 melkkoeien met bijbehorend jongvee. De vervangingswaarde wordt nu geschat op f 40.000. Deze stal is thans 10 jaar oud, en de resterende levensduur bedraagt 15 jaar. De boekwaarde is f 24.000.

De mestvarkensstal voor 100 mestvarkens heeft nu een vervangingswaarde van f 22.000. Deze stal is twee jaar oud.

De resterende levensduur wordt, gezien de constructie van de stal, geschat op 18 jaar. De boekwaarde bedraagt f 19.800.

De werktuigeninventaris ziet er als volgt uit:

1 melkmeschine	f 5.000		
1 trekker	f 11.000	transport	f 30.900
1 landbouwwagen	f 1.500	1 cultivator	f 700
1 kunstmeststrooier	f 900	$\frac{1}{2}$ aanaarder	<u>f 600</u>
1 transporteur	f 2.000	totale vervangings-	
4 slepen/eggen gereedschap	f 1.000	waarde	f 33.200
	f 2.500	jaarlijkse kosten:	
1 maaibalk	f 1.000	rente 60 % van $6\frac{1}{2}$ %	f 1.295
1 schudder	f 2.500	afschrijving 9 %	f 2.988
$\frac{1}{2}$ opraapwagen	f 3.000	onderhoud 5,4 %	f 1.793
1 ploeg	<u>f 1.500</u>	brandstof f 30/ha	<u>f 600</u>
te transporteren	f 30.900	totale jaarlijkse kosten	f 6.676

Bij waardering op basis van vervangingswaarde geeft de geoptimaliseerde huidige bedrijfsopzet (met max. 15 melkkoeien) de volgende resultaten. (zie blz. 15).

De rentekosten zijn berekend op basis van 6,5 % over de gemiddelde tijdsduur van het vermogensbeslag. Hier wordt de gemiddelde tijdsduur genomen omdat ook in het waardeverloop van de prestaties van de produktiemiddelen waarin het vermogen is vastgelegd, een lineair verband is aangehouden, hetgeen ook de afschrijvingsmethode tot uitdrukking brengt. Bovendien mag a priori niet worden aangenomen dat het productieproces voortijdig wordt stopgezet. Het is goed in het oog te houden, dat deze gemiddelde rente in de kosten ook leidt tot een gemiddelde winst. Zou men in de kosten de rente over het werkelijk geïnvesteerde vermogen in een bepaald jaar opnemen, dan is de winst bij nieuwe investeringen de eerste jaren lager, om, naarmate het vermogen weer vrijkomt via de afschrijvingen, in latere jaren steeds hoger te worden.

De vervangingsprijs van de eigen arbeid bedraagt f 13.000, -.

Het bedrijf is verliesgevend en kan dus binnen de bestaande beperkingen niet gecontinueerd worden op langere termijn.

Wat de financiering betreft moet nog worden opgemerkt, dat het bedrijf voor f 90.000, - met vreemd vermogen is gefinancierd in de vorm van hypotheek op grond en gebouwen. De rente bedraagt 6,5 % en de aflossing 3,3 % per jaar.

BEDRIJFSPLAN EN WINSTBEREKENING VOOR SITUATIE A

	Aantal ha, dieren enz.	Opbrengsten en kosten		Berekende rente		Afschrijvingen	
		Saldo of kosten per ha, dier enz.	Totaal saldo of kosten in gld. enz.	Bedrag per ha, dier enz.	Totaal in gld.	% van nieuw- waarde	Totaal
Grondgebruik							
Aardappelen	2,00 ha	924	1848	65	130		
Suikerb. (koppen inkuilen)	2,00 ha	2201	4402	65	130		
Rogge	2,25 ha	688	1548	39	88		
Zomergraan	6,25 ha	844	5275	39	244		
Stoppelknollen	(1,00)ha	648	648	7	7		
Grasl. 2 mk/ha 400 N	7,50 ha	2207	16553	222	1665		
Totaal cultuurgrond	20,00 ha						
Mestvarkens	100 st	37,03	3703	9,43	943		
Totaalsaldo	-	+	33977				
Niet-toegerekende kosten							
Grondrente	f 140000	6,5 %	9100	6,5 %	9100		
Eigenaarslasten van de grond	20,00 ha	f 50	1000				
Drainage/sloten	20,00 ha	f 10	200				
Gebouwen bodemproductie	f 40000	8,25 %	3300	3,25 %	1300	4 %	1600
Gebouwen mestvarkens	f 22000	10,25 %	2255	3,25 %	715	5 %	1100
Werktuigen bodemproductie	f 33200	18,3 %	6676	3,9 %	1295	9 %	2988
Arbeidsloon			13000				
Algemene kosten			2640				
Totaal niet-toegerekende kosten			38171		15617		5688
Verlies			4194				

3. DE BEGROTING VOOR SITUATIE B

Bij deze bedrijfsopzet wordt een nieuwe ligboxenstal gebouwd voor 32 melkkoeien met bijbehorend jongvee. De vervangingswaarde van deze stal bedraagt f 72.600.

De bestaande rundveeststal wordt verbouwd tot wachtruimte en melkstal.

De totale investering in gebouwen bedraagt f 67.600.

De uitbreiding van de veestapel met 17 melkkoeien en bijbehorend jongvee vergt een bedrag van f 28.900. De varkenshouderij wordt in deze bedrijfsopzet ongewijzigd gehandhaafd.

De werktuigeninventaris verschilt ten opzichte van bedrijfsopzet A omdat een nieuwe melkinstallatie moet worden aangeschaft van f 5.750,

een inrichting van de doorloopmelkstal voor f 1.950 en voederautomaten voor f 2.400. Bovendien kan de opraapwagen niet langer samen met de buurman worden gebruikt, zodat hiervoor nog eens een extra investering van f 3.000 nodig is.

De totale vervangingswaarde bedraagt nu f 33.200 + f 13.100 = f 46.300. Verkocht wordt evenwel de oude melkmachine van bedrijfsopzet A, met een vervangingswaarde van f 5000. De totale vervangingswaarde bij situatie B wordt dus f 46.300 - f 5000 = f 41.300.

Op overeenkomstige wijze als bij opzet A berekend, bedragen de jaarlijkse kosten hiervan f 8.158.

De opbrengst van de oude melkmachine is f 1.000.

Bedrijfsopzet B en de daaruit voortvloeiende resultaten zijn in het volgende overzicht weergegeven.

BEDRIJFSPLAN EN WINSTBEREKENING VOOR SITUATIE B

	Aantal ha, dieren enz.	Opbrengsten en kosten		Berekende rente		Afschrijvingen	
		Saldo of kosten per ha, dierenz.	Totaal saldo of kosten in gld.	Bedrag per ha, dierenz.	Totaal in gld.	% van nieuwwaarde	Totaal
Grondgebruik							
Snijmais	2,00 ha	1409	2818	46	92		
Zomergraan	2,00 ha	844	1688	39	78		
Grasland 2 mk/ha	16,00 ha	2207	35312	222	3552		
Totaal cultuurgrond	20,00 ha						
Veredeling: mestvarkens	100 st	37,03	3703	9,43	943		
Totaal saldo	-	+	43521		4665		
Niet-toegerekende kosten							
Grondrente	f 140000	6,5 %	9100	6,5 %	9100		
Eigenaarslasten van de grond	20,00 ha	f 50	1000				
Drainage/sloten	20,00 ha	f 10	200				
Gebouwen bodemproductie	f 72600	8,25 %	5990	3,25 %	2360	4 %	2904
Gebouwen mestvarkens	f 22000	10,25 %	2255	3,25 %	715	5 %	1100
Werktuigen bodemproductie	f 41300	18,3 %	8158	3,9 %	1611	9 %	3717
Arbeidsloon			13000				
Algemene kosten			2920				
Totaal niet-toegerekende kosten			42623		18451		7721
Winst			898				

In tegenstelling tot situatie A levert bedrijfsopzet B wel een winstgevend resultaat op.

Bij directe overgang van bedrijfsopzet A naar opzet B, ontstaan de volgende omschakelingsverliezen:

- Op gebouwen: de waarde die aan het oude gebouw in opzet B kan worden toegekend, is gelijk aan het verschil tussen de vervangingswaarde en de investeringsuitgaven voor gebouwen ten bedrage van f 5.000 (72.600 minus 67.600).

Het omschakelingsverlies is het verschil tussen de huidige boekwaarde van f 24.000 en de eerdergenoemde waarde van f 5.000, dus f 19.000.

- Op werktuigen: de boekwaarde van de oude melkinstallatie bedroeg 60 % van f 5.000 = f 3.000. De opbrengst bij verkoop is f 1.000 met als gevolg een omschakelingsverlies van f 2.000.

De financiering van deze bedrijfsopzet

De extra vermogensbehoefte voor deze bedrijfsopzet bedraagt voor:

Gebouwen	f 67.600	investering in nieuwe stal
Werktuigen	f 12.100	(13.100 verminderd met f 1.000 opbrengst oude melkmachine)
Veestapel	f 28.900	aankoop van 17 melkkoeien met jongvee
Gewassen	/. f 6.600	desinvestering akkerbouwgewassen
Totaal	f 102.000	

Daar in bedrijfsopzet A reeds f 90.000 is aangetrokken, wordt de totale behoefte aan vreemd vermogen bij bedrijfsopzet B f 90.000 + f 102.000 = f 192.000.

Op grond van de voor dit bedrijf openstaande kredietmogelijkheden kan hierin als volgt worden voorzien.

OVERZICHT VREEMD VERMOGEN IN SITUATIE B

Omschrijving	Bedrag in gld	Rente %	bedrag	Aflossing %	bedrag	Totaal %	bedrag
<u>Hypotheke:</u>							
I Grond en woonhuis	f 104000	6,5	f 6760	3,3	f 3432	9,8	f 10192
II Bedrijfsgebouwen	f 46200	6,5	f 3003	5,0	f 2310	11,5	f 5313
<u>Eigendomsoverdrachten:</u>							
I Mestvarkens	f 14500	7,0	f 1015			7,0	f 1015
II Rundvee	f 16000	7,0	f 1120	10,0	f 1600	17,0	f 2720
<u>Diversen:</u>							
I Borgstelling	f 11300	6,5	f 735	5,0	f 565	11,5	f 1300
Totaal	f 192000	-	f 12633	-	f 7907	-	f 20540

Dat de financiering van deze bedrijfsopzet mogelijk is, blijkt uit de volgende berekening:

Arbeidsinkomen gezin	f 13.898
Berekende rente	f 18.451
Afschrijvingen	+ <u>f 7.721</u>
Totaal beschikbaar	f 40.070
Privé, belastingen, AOW, verzekering enz.	- <u>f 14.500</u>
Beschikbaar voor rente, aflossing en vervanging	f 25.570
Jaarlijkse vervanging (o. a. werktuigen)	- <u>f 2.538</u>
Beschikbaar voor rente en aflossing	f 23.032
Nodig voor rente en aflossing	- <u>f 20.540</u>
Toename liquide middelen	f 2.492

Hierna volgt het financieringsplan voor bedrijfsopzet B.

FINANCIERINGSPLAN VOOR SITUATIE B

Debet	Begin	Na 1 jaar	Credit	Begin	Na 1 jaar
Grond 20 ha à f 7000	f 140000	f 140000	Hypotheken	f 150200	f 144458
Woonhuis 1)	f 16000	f 16000	Eigendomsoverdrachten	f 30500	f 28900
Gebouwen bodempr.	f 72600	f 69696	Diversen	f 11300	f 10735
Gebouwen mestvarkens Gebouwen	f 19800	f 18700			
Rundvee 32 st. à f 1700	f 54400	f 54400			
Veredeling 100 st. à f 145	f 14500	f 14500			
Trekker en werktuigen 2)	f 30020	f 28841			
Gewassen	f 2600	f 2600			
Liquide middelen	-	f 2492	Eigen vermogen	f 157920	f 163136
Totaal	f 349920	f 347229	Totaal	f 349920	f 347229

1) De afschrijving op het woonhuis is hierbij buiten het bedrijfsgebeuren gehouden.

Dit geldt ook voor de nog volgende balansen.

2) 60 % van (f 33.200 - f 5.000) + f 13.100 = f 30.020.

4. DE BEGROTING VOOR SITUATIE C

Bij deze opzet wordt overgegaan op een gespecialiseerd weidebedrijf. Er wordt een nieuwe ligboxenstal gebouwd voor 38 melkkoeien met bijbehorend jongvee. De vervangingswaarde voor deze stal bedraagt f 83.400.

Evenals in opzet B wordt de bestaande rundveestal verbouwd tot melkstal en wachtruimte.

De totale investering in gebouwen bedraagt f 78.400. De uitbreiding van de rundveestapel met ca. 23 melkkoeien en bijbehorend jongvee vergt een bedrag van f 38.624. Bij deze bedrijfsopzet wordt de varkenshouderij volledig afgestoten.

De werktuigeninventaris van opzet C komt overeen met die van opzet B, met dit verschil, dat nu de akkerbouwinventaris kan vervallen. Dat betekent dat enkele eggen (f 500), ploegen (f 1.500), cultivator (f 700) en een aan-aarder (f 600) worden verkocht.

De totale vervangingswaarde hiervan is dus f 3.300 zodat de vervangingswaarde van de werktuigeninventaris bij opzet C f 41.300 - f 3.300 = f 38.000 bedraagt.

De opbrengst van de te verkopen akkerbouwwerktuigen is f 660. Bedrijfsopzet C en de daaruit voortvloeiende resultaten zijn in het volgende overzicht weergegeven.

BEDRIJFSPLAN EN WINSTBEREKENING VOOR SITUATIE C

	Aantal ha dieren enz.	Opbrengst en kosten		Berekende rente		Afschrijvingen	
		Saldo of kosten per ha, dier enz.	Totaal saldo of kosten in gld	Bedrag per ha, dier enz.	Totaal in gld	% van nieuw-waarde	Totaal in gld
Grondgebruik							
Grasland 2 mk/ha	16 ha	2207	35312	222	3552		
Grasland 1,43 mk/ha	4 ha	1679	6716	159	636		
Totaal cultuurgrond	20 ha						
Totaal saldo	-	+	42028				
Niet-toegerekende kosten							
Grondrente	f 140000	6,5 %	9100	6,5 %	9100		
Eigenaarslasten van de grond	20 ha	f 50	1000				
Drainage/slootonderhoud	20 ha	f 10	200				
Gebouwen bodemproductie	f 83400	8,25 %	6881	3,25 %	2711	4 %	3336
Werktuigen bodemproductie	f 38000	18,3 %	7554	3,9 %	1482	9 %	3420
Arbeidsloon			13000				
Algemene kosten			2980				
Totaal niet-toegerekende kosten			40715		17481		6756
Winst			1313				

Het blijkt dat deze bedrijfsopzet een hogere winst oplevert dan bedrijfsopzet B.

Bij directe overgang van bedrijfsopzet A naar opzet C ontstaan de volgende omschakelingsverliezen:

- Op gebouwen rundvee - f 19.000 (als bij opzet B).
- Op gebouwen mestvarkens - In bedrijfsopzet C heeft de varkensstal geen functie meer, terwijl hij bovendien geen alternatieve aanwendingsmogelijkheid heeft. Het omschakelingsverlies is dan gelijk aan de boekwaarde van f 19.800.
- Op werktuigen - De boekwaarde van de akkerbouwinventaris en de oude melkmachine bedraagt 60 % van f 8.300 = f 4.980. De opbrengst bij verkoop van deze werktuigen bedraagt f 1.660, zodat het omschakelingsverlies f 3.320 is.

De financiering van bedrijfsopzet C

De extra vermogensbehoefte voor deze bedrijfsopzet bedraagt voor:

gebouwen	f 78.400	
werktuigen	f 11.440	gelijk aan B verminderd met f 660 aan opbrengst akkerbouwwerktuigen
veestapel	<u>f 38.624</u>	
	f 128.464	

desinvestering

akkerbouwgew.	f 9.200
mestvarkens	<u>f 14.500</u>
	f 23.700
Totaal	f 104.764

Daar in bedrijfsopzet A reeds f 90.000 is aangetrokken wordt de totale behoefte aan vreemd vermogen in opzet C f 90.000 + f 104.764 = f 194.764. Op grond van de voor dit bedrijf openstaande kredietmogelijkheden kan hierin als volgt worden voorzien.

OVERZICHT VREEMD VERMOGEN IN SITUATIE C

Omschrijving	Bedrag		Rente		Aflossing		Totaal	
	in gld	%	bedrag	%	bedrag	%	bedrag	
<u>Hypotheken:</u>								
Grond en woonhuis	f 104000	6,5	f 6760	3,3	f 3432	9,8	f 10192	
Bedrijfsgebouwen	f 46200	6,5	f 3003	5,0	f 2310	11,5	f 5313	
<u>Eigendomsoverdrachten:</u>								
Rundvee	f 18800	7	f 1316	10,0	f 1880	17,0	f 3196	
<u>Diversen:</u>								
Borgstellingsfonds	f 25764	6,5	f 1675	5,0	f 1288	11,5	f 2963	
Totaal	f 194764		f 12754		f 8910		f 21664	

Dat de financiering van deze bedrijfsopzet mogelijk is, blijkt uit de volgende berekening.

Arbeidsinkomen gezin + nevenink.	f 14.313
Berekende rente	f 17.481
Afschrijvingen	+ f 6.756
Totaal beschikbaar	f 38.550
Privé, belastingen AOW, verzekering enz.	- f 14.300
Beschikbaar voor rente, aflossing en vervanging	f 24.250
Jaarlijkse vervanging (o. a. werktuigen)	- f 2.241
Beschikbaar voor rente en aflossing	f 22.009
Nodig voor rente en aflossing	f 21.664
Toename liquide middelen	f 345

Het bijbehorende financieringsplan wordt als volgt:

FINANCIERINGSPLAN SITUATIE C

Debet	Begin		Credit	Begin	
	Na 1 jaar	Na 1 jaar		Na 1 jaar	Na 1 jaar
Grond 20 ha à f 7000	f 140000	f 140000	Hypotheken	f 150200	f 144458
Woonhuis	f 16000	f 16000	Eigendomsoverdrachten	f 18800	f 16920
Gebouwen bodempr.	f 83400	f 80064	Diversen	f 25764	f 24476
Gebouwen mestvarkens	-	-			
Rundvee	f 64124	f 64124			
Trekker en werktuigen 1)	f 28040	f 26861			
Gewassen	-	-			
Liquide middelen	-	f 345	Eigen vermogen	f 136800	f 141540
Totaal	f 331564	f 327394	Totaal	f 331564	f 327394

1) 60 % van (33.200 - 8.300) + 13.100 = f 28.040

5. HET BEPALEN VAN DE KEUZE

Om na de voorgaande berekeningen van de drie bedrijfsopzetten A, B en C tot een beslissing te komen of, en zo ja, of direct op een andere opzet moet worden overgegaan, volgt hierna eerst een samenvattend overzicht van de drie situaties.

SAMENVATTEND OVERZICHT VAN DE DRIE SITUATIES

	A. Uitgangs- situatie	B. Gemengd bedrijf met ligboxenstal	C. Weidebedrijf met ligboxenstal
Bedrijfsplan			
Aardappelen	2 ha	-	-
Suikerbieten	2 ha	-	-
Zomergranen	6,25 ha	2 ha	-
Rogge	2,25 ha	-	-
Stoppelkollen	(1,00 ha)	-	-
Snijmais	-	2 ha	-
Grasland - 2 mk	7,50 ha	16 ha	16 ha 38
1,43 mk	-	-	4 ha koeien
Mestvarkens	100	100	-
Totaal saldo	33977	43521	42028
Totaal niet-toegerekende kosten	<u>38171</u>	<u>42623</u>	<u>40715</u>
Winst	*/. 4194	898	1313
Omschakelingsverlies t.o.v. A	-	21000	42120

Aangezien bedrijfsopzet A niet winstgevend is zal, wil het bedrijf in de toekomst voortgezet kunnen worden, op een van de wel winstgevende mogelijkheden moeten worden overgegaan. De eerste vraag die zich voordoet, is of dit B of C moet zijn. Gezien de hogere winst in bedrijfsopzet C, zal hierop uiteindelijk de keuze moeten vallen. De vraag die zich nu voordoet is of direct op C moet worden overgeschakeld of pas op een later tijdstip, of dat wellicht B op dit moment ook nog in aanmerking komt. Om deze vraag te beantwoorden moeten de waarderinggrondslagen worden herzien.

Voor een juiste vergelijking bij de waardering van de produktiemiddelen wordt uitgegaan van de betekenis, die hieraan wordt toegekend in de winstgevende situatie, overeenkomstig hetgeen op blz. 8 is gesteld.

Het vergelijken van de drie bedrijfsopzetten

In vergelijking met C verschilt de waardering in situatie A op de volgende onderdelen. In de eerste plaats worden de melkmachine, de akker-

bouwinventaris en de varkensstal in C niet meer gebruikt, zodat deze in A gewaardeerd moeten worden naar hun direkte opbrengstwaarde. Hierbij is aangenomen dat de direkte opbrengstwaarde van de melkmachine ten bedrage van f 1.000 en van de akkerbouwwerktuigen ten bedrage van f 660 de eerste jaren constant blijft bij normaal onderhoud. Daar de varkensstal bij buiten gebruik stellen geen alternatieve aanwendingsmogelijkheid heeft, is de direkte opbrengstwaarde nihil. Bij voortzetten van het huidige bedrijfsplan zal evenwel het onderhoud normaal dienen te geschieden.

Vervolgens is nog een herziening nodig in de waardering van de bestaande rundveestal. Reeds werd vastgesteld dat hieraan in situatie C een waarde mag worden toegekend van f 5.000, zijnde het verschil tussen de vervangingsprijs en de investeringsuitgaven voor de ligboxenstal op dit moment.

In vergelijking met C verschilt de waardering in situatie B op de volgende onderdelen. In situatie C worden de mestvarkensstal en de akkerbouwinventaris niet meer gebruikt, zodat deze in B naar hun direkte opbrengstwaarde moeten worden gewaardeerd. Evenals bij A is de direkte opbrengstwaarde van de akkerbouwinventaris f 660 en van de varkensstal nihil. Bij realisering van plan B zal het onderhoud normaal dienen te geschieden. Voor de rundveestal geldt dezelfde redenering als hierboven.

Voor de vergelijking met C worden de winstberekeningen voor A en B als volgt. (zie blz. 24).

Hoewel dus op een vroeger of later moment op bedrijfsopzet C moet worden overgeschakeld, blijkt uit de gecorrigeerde winstberekening dat op dit moment, gezien de hoogte van de winst in situatie B, op B moet worden overgegaan. De belangrijkste oorzaak hiervan is gelegen in de omstandigheid dat bij realisering van opzet B de bestaande varkensstal opnieuw benut kan worden, en in situatie C niet. Wanneer op C moet worden overgegaan, zal een calculatie op een later tijdstip moeten leren. Onder de gegeven omstandigheden zal dit tijdstip in ieder geval zijn aanbroken als de bestaande varkensstal versleten is.

OVERZICHT GECORRIGEEERDE WINSTHEREKENINGEN t.b.v. DE VERGELIJKING TUSSEN A, B EN C

	Situatie A	Situatie B	Situatie C
Saldo	33977	43521	42028
Niet-toegerekende kosten:			
Grondrente	9100	9100	9100
Eigenaarslasten	1000	1000	1000
Drainage/sloten	200	200	200
Gebouwen bodemproductie	763 1)	5990 2)	6881
Gebouwen mestvarkens	440 3)	440 3)	-
Werktuigen	5713 4)	7775 5)	7554
Arbeidsloon	13000	13000	13000
Algemene kosten	2640	2920	2980
Totaal niet-toegerekende kosten	32850	40425	40715
Winst	1121	3096	1313

- 1) Gewaardeerd naar de betekenis in C nl. f 5000, worden de kosten in A aan afschrijving 4 %, rente 3,25 %. Het onderhoud is gelijk aan het oorspronkelijke bedrag van f 400.
- 2) In situatie B en C heeft de rundveestal dezelfde betekenis. De kosten voor B blijven dan ook f 5990, zoals op blz. 15 is berekend.
- 3) Daar in opzet C geen varkens worden gehouden, worden zowel in A als in B slechts de kosten opgenomen voor het onderhoud van de stal.
- 4) In A worden de werktuigen op basis van vervangingswaarde gewaardeerd voor zover zij in C worden gebruikt. De vervangingswaarde van deze werktuigen bedraagt f 24.900. De oude melkmachine en de akkerbouwwerktuigen, die in C niet worden gebruikt, worden gewaardeerd naar hun direkte opbrengstwaarde. Deze bedraagt f 1660. De totale werktuigkosten in A worden dan:

f 24.900 à 18,3 %	f 4.557
f 1.660 à 6,5 % rente	f 108
Onderhoud van de werktuigen die niet in C worden gebruikt	f 448
Brandstof	<u>f 600</u>
Totaal	f 5.713

- 5) Hier geldt dezelfde redenering als onder ad 4. De kosten worden dan:

f 38.000 à 18,3 %	f 6.954
f 660 à 6,5 % rente	f 43
Onderhoud van werktuigen die niet in C worden gebruikt	f 178
Brandstof	<u>f 600</u>
Totaal	f 7.775

III. Waardering bij bedrijfsbeëindiging

Hierbij is uitgegaan van de vooronderstelling dat er voor dit bedrijf geen winstgevende alternatieven bestaan. Wel heeft het bedrijf de mogelijkheid tot uitbreiding van de bestaande rundveestal met vijf melkkoeien, waardoor het bedrijf minder verliesgevend wordt dan thans het geval is.

In hoofdstuk II. 2. is de bestaande bedrijfsopzet op basis van vervangingswaarde weergegeven. Hieruit resulteerde een verlies van f 4.194.

Een zelfde berekening voor de uitbreiding van de rundveestal geeft de volgende resultaten.

BEDRIJFSPLAN EN WINSTBEREKENING BIJ UITBREIDING VAN 5 MELKKOEIEN OP BASIS VAN VERVANGINGSWAARDE

	Aantal ha dieren enz.	Opbrengsten en kosten		Berekende rente		Afschrijvingen	
		Saldo of kosten per ha dier enz.	Totaal saldo of kosten in gld	Bedrag per ha dier enz.	Totaal in gld	% van nieuw-waarde	Totaal
Grondgebruik							
Aardappelen	2,00 ha	924	1848	65	130		
Suikerb.koppen inkuilen	1,00 ha	2201	2201	65	65		
Snijmais	1,00 ha	1409	1409	46	46		
Rogge	1,00 ha	688	688	39	39		
Zomergraan	5,00 ha	844	4220	39	195		
Grasland 2 mk/ha	10,00 ha	2207	22070	222	2220		
Totaal cultuurgrond	20,00 ha						
Mestvarkens	100 st	37,03	3703	9,43	943		
Totaal saldo			36139				
Niet-toegerekende kosten							
Grondrente	f 140000	6,5 %	9100	6,5 %	9100		
Eigenaarslasten van de grond	20,00 ha	f 50	1000				
Drainage/sloten	20,00 ha	f 10	200				
Gebouwen bodemproductie	f 49000	8,25 %	4043	3,25 %	1593	4 %	1960
Gebouwen mestvarkens	f 22000	10,25 %	2255	3,25 %	715	5 %	1100
Werktuigen bodemproductie	f 33200	18,3 %	6676	3,9 %	1295	9 %	2988
Arbeidsloon			13000				
Algemene kosten			2720				
Totaal niet-toegerekende kosten			38994		16341		6048
Verlies			2855				

Deze uitbreiding vergt de volgende investeringen:

Uitbreiding rundveestal	f 5.000
Uitbreiding rundveestapel vijf melkkoeien à f 1.700	<u>f 8.500</u>
	f 13.500
Desinvestering gewassen	<u>f 1.900</u>
	f 11.600

Zoals reeds gesteld zijn beide alternatieven verliesgevend, zodat de waardering van de reeds aanwezige produktiemiddelen moet geschieden op direkte opbrengstwaarde. Deze bedraagt voor het complex grond en gebouwen f 154.000 (exclusief het woongedeelte), voor de werktuigen f 6.640, voor de eigen arbeid f 12.000, zijnde het loon dat deze boer bij derden kan verdienen. Aangenomen is dat het complex grond en gebouwen, alsmede de werktuigeninventaris bij normaal onderhoud voorlopig niet in waarde zal dalen, zodat hierop niet behoeft te worden afgeschreven. Het zal uiteraard duidelijk zijn, dat indien wel van een waardedaling sprake is, deze daling ook als jaarlijkse kosten in de vorm van afschrijvingen tot uitdrukking moeten worden gebracht. Het bij verkoop vrijgekomen vermogen brengt 6,5 % rente op.

De berekening van de resultaten van de huidige situatie is in het volgende overzicht weergegeven.

WINSTBEREKENING VOOR DE HUIDIGE BEDRIJFSOPZET OP BASIS VAN DIREKTE OPBRENGSTWAARDE

	Aantal ha dieren enz.	Opbrengsten en kosten		Berekende rente		Afschrijvingen	
		Saldo of kosten per ha dier enz. in gld	Totaal saldo of kosten dier enz.	Bedrag per ha dier enz.	Totaal in gld	% van nieuw- waarde	Totaal
Totaal saldo			33977		3207		
Niet-toegerekende kosten							
Eigenaarslasten van de grond	20 ha	f 50	1000				
Drainage/sloten	20 ha	f 10	200				
Complex grond en Gebouwen bodemproduktie	f 154000	6,5 %	10010	6,5 %	10010	-	-
Gebouwen onderhoud	f 400	+ 440	840				
Werktuigen bodemprod.	f 6640		2825	6,5 %	432	-	-
Arbeidsloon			12000				
Algemene kosten			2640				
Totaal niet-toegerekende kosten			29515		13649		
Winst			4462				

Voor de situatie waarin de stalruimte wordt uitgebreid dient een overeenkomstige berekening te worden gemaakt, waarbij rekening moet worden gehouden met de kosten van de aanvullende investeringen in de gebouwen.

De bedrijfsopzet en de winstberekening staan in het volgende overzicht vermeld.

BEDRIJFSPLAN EN WINSTBEREKENING OP BASIS VAN DIREKTE OPBRENGSTWAARDE BIJ UITBREIDING MET VIJF MELKKOEIEN

	Aantal ha dieren enz.	Opbrengsten en kosten		Berekende rente		Afschrijvingen	
		Saldo of kosten per ha, dierenz.	Totaal saldo of kosten in gld	Bedrag per ha, dierenz.	Totaal in gld	% van nieuw-waarde	Totaal
Grondgebruik							
Aardappelen	2,00 ha	924	1848	65	130		
Suikerb.koppen kuil	1,00 ha	2201	2201	65	65		
Snijmais	1,00 ha	1409	1409	46	46		
Rogge	1,00 ha	688	688	39	39		
Zomergraan	5,00 ha	844	4220	39	195		
Grasland 2 mk/ha	10,00 ha	2207	22070	222	2220		
Totaal cultuurgrond	20,00 ha						
Veredeling: mestvarkens	100 st	37,03	3703	9,43	943		
Totaal saldo			36139				
Niet-toegerekende kosten							
Eigenaarslasten van de grond							
	20,00 ha	f 50	1000				
Drainage/slootonderhoud							
	20,00 ha	f 10	200				
Complex grond en bestaande gebouwen							
	f 154000	6,5 %	10010	6,5 %	10010		
Gebouwen uitbreiding							
	f 5000		401	3,25 %	163		238
Gebouwen onderhoud							
			930				
Werktuigen bodemproductie							
	f 6640		2825	6,5 %	432		
Arbeidsloon							
			12000				
Algemene kosten							
			2720				
Totaal niet-toegerekende kosten			30086		14243		238
Winst			6053				

Uit deze twee alternatieven blijkt dat de boer voorlopig door moet gaan met het bedrijf, aangezien beide alternatieven op directe opbrengstwaarde gewaardeerd winstgevend zijn.

Bovendien is het duidelijk dat de uitbreiding van de bestaande rundveestal zijn huidige positie kan verbeteren. De vraag hoe lang het bedrijf nog

kan worden voortgezet hangt af van de omstandigheid hoelang essentiële produktiemiddelen kunnen worden vervangen als dit noodzakelijk is. Een meer exact antwoord op deze vraag kan worden verkregen door de produktiemiddelen, die het eerst aan vervanging toe zijn op basis hiervan te waarderen.

Volledigheidshalve moet nog worden opgemerkt dat het bedrijf zou moeten stoppen als de boer buiten het bedrijf meer dan f 18.053 zou kunnen verdienen.

IV. Waarderingsregels voor de praktijk

1. WAARDERINGSREGELS BIJ WINSTGEVENDE MOGELIJKHEDEN VOOR EEN BEDRIJF

- a. Stel voor ieder te adviseren bedrijf eerst een winstberekening op van de bestaande situatie waarbij voor de kostenberekening wordt uitgegaan van de vervangingsprijzen van de benodigde produktiemiddelen.
- b. Blijkt uit deze eerste berekening dat het bedrijf winstgevend is dan is deze waarderingsgrondslag juist geweest. Deze winst kan dan zonder meer worden vergeleken met de winst van alternatieve mogelijkheden van dat bedrijf.
- c. Indien op grond van b. wordt beslist op een hogere winstgevende mogelijkheid over te gaan, moet de vraag worden beantwoord of dit direkt of op een later tijdstip moet gebeuren. De niet gekozen alternatieven inclusief de huidige situatie moeten hiervoor opnieuw berekend worden, waarbij de waardering van de aanwezige produktiemiddelen als volgt moet gebeuren:
 - De produktiemiddelen die in de gekozen situatie niet gebruikt worden, dus niet behoeven te worden vervangen bij omschakeling, moeten worden gewaardeerd naar direkte opbrengstwaarde.
 - De produktiemiddelen die ook in de gekozen situatie onverminderd gebruikt worden, moeten worden gewaardeerd op basis van de vervangingswaarde.
 - De produktiemiddelen die gedeeltelijk in de gekozen bedrijfsopzet gebruikt kunnen worden, moeten worden gewaardeerd naar de waarde die aan dit gedeeltelijke gebruik binnen de nieuwe opzet kan worden toegekend. (Dit is het geval voor die produktiemiddelen die nog wel een waarde vervullen binnen de nieuwe bedrijfsopzet als direkt wordt overgeschakeld en bij latere omschakeling niet meer of in mindere mate).
- d. Is de aldus berekende winst in de gekozen situatie dan nog hoger dan in de andere alternatieven inclusief de huidige bedrijfsopzet dan moet direkt worden overgeschakeld.
Is de aldus berekende winst lager, dan van een of meer van de andere alternatieven, dan zal eerst moeten worden overgegaan naar het alternatief dat in deze vergelijking de hoogste winst geeft. Omschakeling

naar de eerst gekozen opzet zal dan op een later tijdstip opnieuw moeten worden overwogen.

Indien een bedrijf bij een winstberekening op basis van vervangingswaarde in de huidige situatie verliesgevend is en er zijn voor dit bedrijf wel winstgevende mogelijkheden aanwezig, geldt dezelfde redenering als hierboven weergegeven.

2. WAARDERINGSREGELS BIJ HET ONTBREKEN VAN WINSTGEVENDE MOGELIJKHEDEN VOOR EEN BEDRIJF

Geeft de berekening van de huidige situatie aan dat een bedrijf verliesgevend is en dat er geen winstgevende mogelijkheden te realiseren zijn dan moet de vraag worden gesteld of desondanks de produktie nog tijdelijk moet worden voortgezet;

- bij de berekening of de produktie tijdelijk moet worden voortgezet geldt voor de kostenberekening dat deze moet worden gebaseerd op de direkte opbrengstwaarde;
- blijkt uit deze laatste berekening dat het bedrijf op deze basis winstgevend is, dan zal de produktie tijdelijk moeten worden voortgezet. In dit geval zal er evenwel rekening mee moeten worden gehouden dat bepaalde produktiemiddelen kunnen moeten worden vervangen;
- blijkt uit de winstberekening op basis van direkte opbrengstwaarde dat het bedrijf ook dan verlies geeft dan zal onmiddellijke liquidatie het beste zijn.

Het is mogelijk dat indien geen winstgevende alternatieven aanwezig zijn, toch aanvullende investeringen dit verlies kleiner kunnen maken. In dit geval zal de berekening ook op direkte opbrengstwaarde moeten gebeuren, behalve voor de aanvullende investeringen. De kosten hiervan zullen op de uitgaafprijs moeten worden gebaseerd.

Wordt deze winst dan hoger dan in de huidige situatie op direkte opbrengstwaarde berekend, dan zal deze aanvullende investering moeten worden gedaan. Treedt ook in dit geval verlies op dan helpt ook deze aanvullende investering niet en zal toch onmiddellijke liquidatie het beste zijn.

Literatuur

Prof. dr. J. L. Mey - Leerboek der Bedrijfseconomie, Dl. I.
Prof. dr. J. v. d. Schroef - Kosten en kostprijs.